

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور

۲۴. بخش برق

مشخصات لایحه

مقدمه

دوره یازدهم - سال دوم

شماره ثبت:

۷۱۵

شماره چاپ:

تاریخ چاپ:

معاونت پژوهش‌های
زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات انرژی،
صنعت و معدن

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۳۱۰۱۷۹۵۶

تاریخ انتشار:

۱۴۰۰/۱۰/۷

احکام لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ در بخش برق تغییراتی نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۰ دارد، اما موضوعاتی از قبیل عوارض برق، بیمه مشترکان خانگی و تجاری، نصب کنتورهای هوشمند برای مشترکان پرمصرف برق مشابه قانون بودجه سال ۱۴۰۰ در لایحه تکرار شده است. البته دو جزء مهم از تبصره‌های قانون بودجه سال ۱۴۰۰ با موضوع تسویه بدهی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بخش برق با مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی و قیمت تمام شده و تعرفه مشترکان پرمصرف خانگی در بخش برق از لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ حذف شده است. با توجه به اهمیت و اینکه هیچ سازوکار دیگری برای این موضوع وجود ندارد پیشنهاد می‌شود احکام متناظر آنها در قانون بودجه سال ۱۴۰۰ همراه با تغییراتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ ابقا شود. همچنین طرح تأمین مالی نوسازی شبکه‌های فرسوده از محل واگذاری بخشی از اموال و دارایی‌ها در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ حذف شده که به دلیل نوع مالکیت که کمترین آن خرید بوده است، لزومی به ابقای آن دیده نمی‌شود. در مورد سوخت صرفه‌جویی شده نیروگاه‌ها که بیش‌تر در تبصره «۱۵» وجود داشت، ردیف جدیدی در تبصره «۱۴» اضافه شده که فقط برای تعهدات سوخت صرفه‌جویی شده در نیروگاه‌ها با استناد به ماده (۶۱) قانون اصلاح الگوی مصرف به مبلغ ۳۰ هزار میلیارد ریال، امکان استفاده از آن برای توسعه نیروگاه‌های تجدیدپذیر را فراهم کرده است. در ادامه ابتدا وضعیت فعلی صنعت برق مرتبط با احکام بودجه‌ای تبیین شده سپس پیشنهادهایی ارائه می‌شود.

۱. تبیین وضعیت فعلی صنعت برق کشور

- افزایش ظرفیت شبکه از طریق نیروگاه‌های تجدیدپذیر و خودتأمین

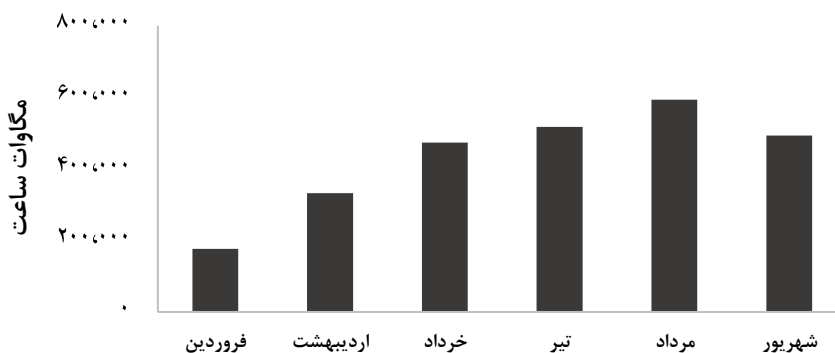
در سال ۱۳۹۹ ظرفیت نیروگاه‌های تجدیدپذیر در کشور حدود ۷۸۹ مگاوات بوده است که کمتر از ۱ درصد از کل ظرفیت کشور را تشکیل می‌دهد^۱ و براساس ماده (۵۰) برنامه پنج‌ساله ششم توسعه مقرر شده بود این ظرفیت به معادل ۵ درصد از ظرفیت نامی نیروگاه‌های منصوب در کشور برسد. با توجه به شیب منفی تراز گاز و تأمین مسئله سوخت‌رسانی به نیروگاه‌ها در فصل زمستان و همچنین پیک و ظرفیت عملی در فصل تابستان، تنوع‌بخشی به سبد عرضه انرژی، کاهش وابستگی گازی و حرکت به سمت انرژی تجدیدپذیر اجتناب‌ناپذیر است. در صورت ادامه روند کنونی و عدم بازنشستگی نیروگاه‌ها و تولید ۲۰ گیگاوات ظرفیت نامی حرارتی جدید تا تابستان سال ۱۴۰۴، در حدود ۶۵ میلیون مترمکعب در روز کسری گاز موجود در آن تاریخ وجود خواهد داشت.^۲ شواهد حاکی از آن است که لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ در راستای برنامه دولت مبنی بر ایجاد ظرفیت سالیانه ۲/۵ گیگاواتی تجدیدپذیر تدوین شده است. سهم ۸۰ درصدی ساتبا از عوارض برق در تبصره «۶» و ایجاد ردیف بودجه برای تعهدات سوخت

۱. آمار تفصیلی صنعت برق ایران، ویژه مدیریت راهبردی، سال ۱۳۹۹.

۲. شرکت مادر تخصصی تولیدی برق حرارتی در نشست تأمین برق پایدار انرژی الکتریکی اوج بار ۱۴۰۱، بخش ایران IEEE.

صرفه‌جویی شده در نیروگاه‌ها در تبصره «۱۴» در این راستا می‌باشد. شایان ذکر است با توجه به پیک برق و ظرفیت عملی نیروگاه‌های کشور در فصل تابستان، استفاده از ظرفیت نیروگاه‌های خودتأمین علاوه بر توسعه نیروگاه‌های تجدیدپذیر حائز اهمیت است. نمودار ۱ عرضه برق به شبکه سراسری را توسط این نوع نیروگاه‌ها نشان می‌دهد. پیش‌بینی می‌شود در تابستان سال جاری بین ۱۲۰۰ تا ۱۴۰۰ مگاوات نیاز مصرف از محل نیروگاه‌های خودتأمین محقق شده باشد.

نمودار ۱. تزریق برق به شبکه سراسری توسط نیروگاه‌های خودتأمین در ۶ ماه نخست سال ۱۴۰۰

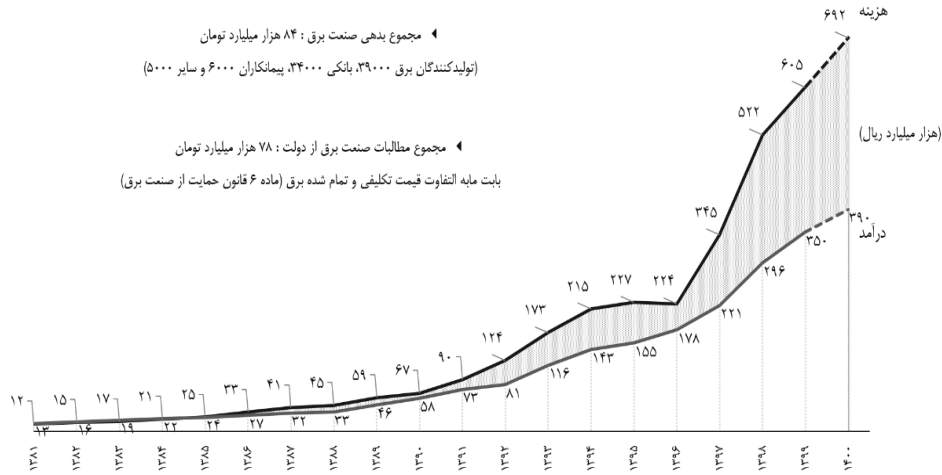

مأخذ: گزارش عملکرد شرکت توانیر.

-وضعیت مالی صنعت برق کشور

با وجود اعمال قوانین تشویقی برای توسعه و افزایش سهم ظرفیت نیروگاه‌های تجدیدپذیر و جذب سرمایه در این حوزه، یکی از مواردی که باعث کندی برنامه‌های توسعه صنعت برق شده، ناترازی شدید درآمد و هزینه‌های این صنعت است. در نمودار ۲ ناترازی درآمد و هزینه‌های صنعت برق کشور نشان داده شده است. در سال ۱۴۰۰ مجموع مطالبات صنعت برق از دولت به ۷۸۰ هزار میلیارد ریال خواهد رسید که دلیل اصلی آن مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی و تمام شده برق است (نمودار ۲). براساس ماده (۶) قانون حمایت از صنعت برق، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور موظف است اعتبار لازم جهت پرداخت مابه‌التفاوت قیمت فروش تکلیفی انرژی برق و انشعاب با قیمت تمام شده (مورد تأیید سازمان حسابرسی) و همچنین معافیت‌های قانونی اعمال شده برای هزینه‌های انشعاب را در بودجه سنواتی کل کشور پیش‌بینی و در فواصل زمانی سه‌ماهه به وزارت نیرو پرداخت کند که تاکنون در قانون‌های بودجه کشور برای آن اعتباری در نظر گرفته نشده است. عدم توجه به این مورد منجر به افزایش مطالبات بخش خصوصی از وزارت نیرو شده و علاوه بر ایجاد مشکلات فراوان برای تولیدکنندگان و از دست رفتن انگیزه سرمایه‌گذاری، امکان تعمیر و توسعه صنعت برق را نیز از آن گرفته است. با توجه به وقوع خاموشی‌ها و اهمیت آن از ابعاد مختلف در سال ۱۴۰۱، توجه به مساله ذکر شده بسیار حائز اهمیت است. به‌منظور بررسی دقیق‌تر این موضوع در نمودار ۳ درصد رشد تعرفه فروش برق و شاخص قیمت مصرف‌کننده خانوارهای کشور نسبت به سال ۱۳۹۴ مقایسه شده است. همان‌طور که مشخص است از سال ۱۳۹۶ به بعد درصد رشد تعرفه فروش برق فاصله زیادی با شاخص قیمت مصرف‌کننده خانوار یافته است. در حال حاضر قیمت‌های تکلیفی فروش برق به‌طور متوسط حدود ۹۶۰ ریال و قیمت تمام شده برق بدون سود، ۲۱۵۰ ریال به‌ازای هر کیلووات ساعت است.

نمودار ۲. ناترازی درآمدها و هزینه‌های صنعت برق

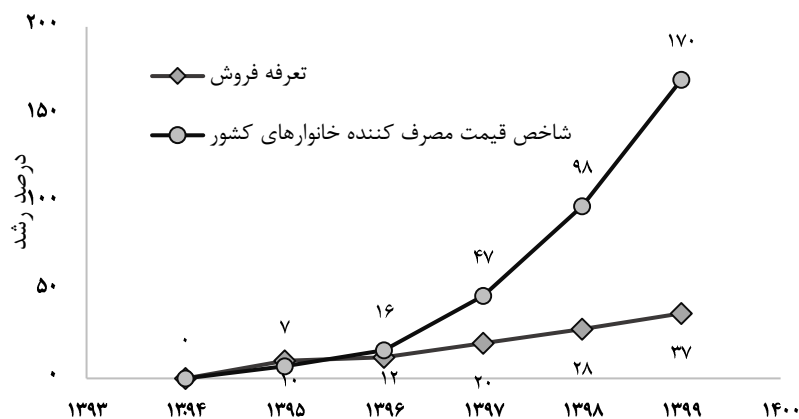

مأخذ: وزارت نیرو.

بنابراین توجه به بهبود راندمان نیروگاه‌ها و همچنین کاهش تلفات شبکه توزیع و انتقال می‌تواند در کاهش قیمت تمام شده حائز اهمیت باشد. شایان ذکر است که در حال حاضر راندمان نیروگاه‌های وزارت نیرو در بخش سیکل ترکیبی ۴۴/۷، بخاری ۳۶/۶ و گازی ۳۲/۵ درصد است و سهم تلفات شبکه توزیع و انتقال به ترتیب حدود ۲/۸ و ۱۰/۴ درصد است.^۱ میانگین قیمت خرید برق از نیروگاه‌های حرارتی که قرارداد خرید تضمینی دارند حدود ۴۲۰۰ ریال بوده و خرید برق از نیروگاه‌های تجدیدپذیر حدود ۸۳۰۰ ریال است. به همین منظور اصلاح تعرفه برق به نحوی که افزایش قیمت و یا حذف یارانه انرژی پرمصرف‌ها در تعرفه‌های برق و همچنین رایگان کردن تعرفه طبقات محروم را شامل شود، حائز اهمیت است. شایان ذکر است که در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ برای این مهم سازوکاری در نظر گرفته نشده است.

نمودار ۳. درصد تغییر تعرفه فروش برق و شاخص قیمت مصرف‌کننده خانوارهای کشور

مصرف‌کننده خانوارهای کشور نسبت به سال ۱۳۹۴

مأخذ: شرکت مادر تخصصی برق حرارتی.

۱. آمار تفصیلی صنعت برق ایران، ویژه مدیریت راهبردی، سال ۱۳۹۹.

یکی از مواردی که میزان برق مصرفی را به طور کامل تحت رصد قرار می‌دهد و مشترک نیز از نحوه مصرف خود آگاهی کافی پیدا می‌کند نصب کنتورهای هوشمند است. این اقدام موجب می‌شود، اهدافی از قبیل، فراهم شدن بسترهای اصلاح الگوی مصرف، امکان اعمال مدیریت بار توسط بهره‌بردار شبکه در شرایط عادی و اضطراری، کاهش تلفات غیرفنی و مشخص‌سازی و پایش تلفات فنی شبکه توزیع، امکان راه‌اندازی بازار خرده‌فروشی و غیره فراهم شود. در لایحه بودجه توجه ویژه‌ای به این مسئله در تبصره‌های «۸» و «۱۵» شده است. در حال حاضر در کشور در حدود ۳۷ میلیون مشترک برق وجود دارد که در حدود ۵۰۰ هزار مشترک نیمی از بار برق کشور را مصرف می‌کنند و این مشترکان، کارخانه‌های بزرگ صنعتی هستند. عملکرد نصب کنتور هوشمند در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ به ترتیب برابر با ۱۰۲ و ۲۸ هزار دستگاه کنتور هوشمند سه‌فاز دیماندی برای مشترکان بود و مجموع کنتورهای هوشمند نصب شده تا پایان بهمن‌ماه سال ۱۳۹۹، حدود ۴۵۸ هزار مشترک است.^۱

– وضعیت خسارات ناشی از حوادث برق

با توجه به خاموشی‌های گسترده در سال‌های اخیر، حجم خسارات وارد به مشترکان نیز افزایش داشته است. همان‌طور که در جدول ذیل نشان داده شده است، تعداد خسارات از ۱۸،۰۰۰ فقره در سال ۱۳۹۸، به ۳۶،۰۰۰ فقره در سال ۱۳۹۹ رسیده است. همچنین تا پایان آبان‌ماه سال ۱۴۰۰، حدود ۷۰،۰۰۰ فقره خسارت اعلام شده که به دلیل عدم وجود بیمه‌گر تا قبل از آبان‌ماه پرداختی صورت نگرفته است. دو چالش اساسی باعث تأخیر پرداختی و ناراضی‌تی شده است. با توجه به افزایش قیمت پوشش‌های بیمه‌ای و ثابت ماندن حق بیمه دریافتی روی قبوض برق از سال ۱۳۹۸ تاکنون، سقف حق بیمه پیش‌بینی شده ثابت بوده است اما تعداد و مبلغ خسارات افزایش یافته که باعث بلا تکلیف ماندن حجم بالایی از متقاضیان شده است. همچنین متناسب نبودن حق بیمه و خسارات، باعث عدم حضور شرکت‌های بیمه در مناقصات توانیر شده که انتخاب شرکت بیمه‌گر را با تأخیر همراه می‌کند و عملاً در نیمه اول سال که به دلیل خاموشی‌های تابستان خسارت نسبت به سایر زمان‌ها بیشتر است، پوشش بیمه‌ای ناشی از حوادث برق بدون شرکت بیمه‌گر است.

جدول عملکرد خسارات ناشی از حوادث برق مشترکان خانگی و تجاری صنعت برق

سال	حق بیمه پیش‌بینی (میلیارد تومان)	حق بیمه پرداختی (میلیارد تومان)	تعداد خسارت پرداختی	مبلغ خسارت پرداختی (میلیارد تومان)	تعداد خسارت باز	مبلغ خسارت باز (موق) (میلیارد تومان)
۱۳۹۸	۸۵/۱	۶۷	۱۸۰۰۰	۴۰	۵۰۰۰	۱۵
۱۳۹۹	۸۵/۱	۶۷	۳۶۰۰۰	۶۶	۸۰۰۰	۴۰

مأخذ: سندیکای بیمه‌گران ایران.

۲. جمع‌بندی و پیشنهادها

با توجه به مسائل مطرح شده در قسمت قبل، پیشنهادهایی مبتنی بر لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ مطرح می‌شود. شایان ذکر است محاسبات نشان می‌دهد که سقف در نظر گرفته شده در بند «پ» تبصره «۶» مرتبط با عوارض برق مصرفی، بیشتر از پیش‌بینی قابل حصول در این بخش است. میزان فروش داخلی برق به مشترکان در سال ۱۳۹۹، برابر با ۲۸۷،۳۷۰ میلیون کیلووات ساعت بوده است که پس از کسر مصرف برق روشنایی معابر به حدود ۲۸۲،۶۴۶ میلیون کیلووات ساعت می‌رسد. با در نظر گرفتن متوسط رشد مصرف انرژی برق معادل ۷ درصد، انتظار می‌رود مجموع فروش برق در سال ۱۴۰۱ به ۳۲۳،۶۰۱ میلیون کیلووات ساعت برسد. همچنین از آنجایی که مشترکان روستایی، عشایری و برق‌چاه‌های کشاورزی معاف از مالیات هستند، این مقدار مصرف نیز باید از عوارض کسر

۱. مرکز پژوهش‌های مجلس، سال ۱۴۰۰، توسعه و تجاری‌سازی فناوری کنتورهای هوشمند برق در ایران، شماره مسلسل، ۱۷۶۴۶.

شود. فروش برق مشترکان روستایی در سال ۱۳۹۹ حدود ۴۴،۶۸۱ میلیون کیلووات ساعت است که با فرض رشد متوسط سالیانه ۷ درصدی، این عدد در سال ۱۴۰۱ حدود ۵۱،۱۵۵ میلیون کیلووات ساعت خواهد شد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت فروش برق معادل ۲۷۲،۴۴۶ میلیون کیلووات ساعت، مبنای تعیین منابع حاصل از عوارض برق است. با فرض متوسط نرخ فروش برق داخلی در بیشترین حالت حدود ۱۳۰۰ ریال برای هر کیلووات ساعت، درآمد حاصل از فروش برق که مشمول پرداخت عوارض می‌شود، حدود ۳۵۴،۸۱۱ میلیارد ریال پیش‌بینی می‌شود. با در نظر گرفتن عوارض ۱۰ درصدی، منابع حاصل از اجرای این حکم حدود ۳۵،۴۸۱ میلیارد ریال برآورد می‌شود. می‌توان محاسبات را به‌نحو دیگری نیز انجام داد. با توجه به سقف در نظر گرفته شده در قانون بودجه سال ۱۴۰۰ و لحاظ رشد سالیانه ۷ درصدی فروش برق به مشترکان در سال‌های اخیر و رشد سالیانه قیمت برق، پیش‌بینی می‌شود مجموع میزان عوارض برق در سال ۱۴۰۱ نسبت به سال ۱۴۰۰ حداقل رشد ۱۵ درصدی را تجربه کند که در این صورت میزان سقف برابر با ۴۰ هزار میلیارد ریال است. بنابراین به‌نظر می‌رسد مقدار سقف تعیین شده برای منابع حاصل از دریافت عوارض مصرف برق در بند «پ» تبصره «۶» لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ بیش‌برآورد شده است. شایان ذکر است که عملکرد ۶ ماهه این بند، تحصیل ۹۷۲۸ میلیارد ریال است که معادل ۲۸/۶ درصد سقف پیش‌بینی شده در قانون بودجه سال ۱۴۰۰ می‌باشد.

در ادامه پیشنهادهای اصلاحی زیر مربوط به بخش برق لایحه بودجه ارائه شده است:

۱. جز «۱» بند «ت» تبصره «۶»

دلایل توجیهی

مشترکان برق به‌هنگام استفاده از اشتراک برق اختصاص داده شده، در معرض آسیب‌های مالی و جانی هستند. از این‌رو به‌منظور افزایش سطح پاسخگویی در هریک از وزارتخانه‌های نفت و نیرو، با دریافت هزینه‌ای به‌صورت ماهیانه از مشترکان خانگی و تجاری، آنان در مقابل خطرات احتمالی بیمه می‌شوند. لکن در حال حاضر انتخاب بیمه‌گر با توجه به سیر مراحل تصویب بودجه و آیین‌نامه مذکور، با تعویق صورت می‌پذیرد (کما اینکه امسال بعد از گذشت بیش از هشت ماه از سال، بیمه‌گر انتخاب شد) و همین امر با توجه به اطلاع‌رسانی‌هایی که برای مردم در مورد امکان دریافت خسارات ناشی از نوسان برق صورت پذیرفته، موجب نارضایتی عمومی می‌شود. همچنین با توجه به ثابت بودن هزینه ماهیانه روی قبوض برق، میزان مجموع مبلغ حق بیمه دریافتی همواره ثابت و برابر با ۶۷ میلیارد تومان بوده است، به همین دلیل سقف قرارداد نیز ثابت در نظر گرفته می‌شود، بنابراین با توجه به افزایش قیمت‌ها، علاوه بر افزایش حجم خسارات، تعداد مشترکان بیشتری بلا تکلیف می‌مانند. تعداد خسارات پرداختی از تعداد مقدار ۱۸ هزار فقره در سال ۱۳۹۸، به ۶۶ هزار فقره در سال ۱۳۹۹ رسیده است. این عدد تا پایان آبان‌ماه سال ۱۴۰۰، به ۷۰ هزار فقره افزایش یافته است.^۱ با توجه به عدم رشد مبلغ دریافتی بر قبوض از سال ۱۳۹۸ تاکنون، پیشنهاد می‌شود با رعایت قانون آیین‌نامه داخلی مجلس این رقم در بخش برق حداقل دو برابر شود. با فرض وجود کل خسارات ۵۰۰ میلیارد تومانی ناشی از حوادث برق در سال، این افزایش دوبرابری مبلغ دریافتی، تنها ۲۷ درصد از فرض خسارت احتمالی مذکور در سال ۱۴۰۱ را جبران خواهد کرد.

۱. مکانبه با سندیکای بیمه‌گران ایران به شماره نامه مورخ ۱۰۵۴۱ مورخ ۱۴۰۰/۹/۲

اصلاح جزء «۱» بند «ت» تبصره «۶» لایحه بودجه سال ۱۴۰۱:

مطابق ماده (۱۲) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) به هریک از وزارتخانه‌های نفت و نیرو از طریق شرکت‌های تابعه ذی‌ربط اجازه داده می‌شود ماهیانه از هر واحد مسکونی مشترکان گاز مبلغ دو هزار (۲۰۰۰) ریال، از هر واحد مسکونی مشترکان برق مبلغ دو هزار (۲۰۰۰) ریال و از هریک از واحدهای تجاری مشترکان گاز مبلغ ده هزار (۱۰,۰۰۰) ریال و هریک از واحدهای تجاری مشترکان برق مبلغ بیست هزار (۲۰,۰۰۰) ریال اخذ و به حساب درآمد عمومی موضوع ردیف‌های ۱۶۰۱۸۵ و ۱۶۰۱۸۶ جدول شماره (۵) این قانون نزد خزانه‌داری کل کشور واریز کنند. برای مشترکان روستایی، مبالغ فوق‌الذکر معادل پنجاه درصد (۵۰٪) است و مشترکان فاقد گاز از پرداخت معاف می‌باشند. وجوه فوق مشمول مالیات بر درآمد و مالیات بر ارزش افزوده نخواهد بود.

منابع حاصله برای موارد مندرج در ماده مذکور به مصرف می‌رسد. آیین‌نامه اجرایی این جزء متضمن سقف و نحوه برگزاری مناقصه به پیشنهاد مشترک سازمان برنامه و بودجه کشور و وزارت امور اقتصادی و دارایی حداکثر تا یک ماه پس از تصویب قانون بودجه، به تصویب هیئت وزیران می‌رسد. وزارتخانه‌های نفت و نیرو مکلفند گزارش مبالغ پرداختی شرکت‌های بیمه‌ای از محل منابع این جزء را از شرکت‌های مذکور اخذ و گزارش آن را به کمیسیون‌های برنامه و بودجه و محاسبات و انرژی مجلس شورای اسلامی ارائه دهند. شرکت‌های بیمه‌گر با هماهنگی وزارتخانه‌های نفت و نیرو مکلفند با صدور بیمه‌نامه، مشترکان را از حقوق خود مطلع و متناسب با مبلغ دریافتی شرکت بیمه مربوط، خسارات وارد شده را جبران نمایند. شرکت‌های بیمه‌گر منطقه حوادث ناشی از موضوع این جزء را در کمتر از دو ماه بررسی و حداکثر تا سه ماه پرداخت می‌نمایند، خواه حادثه در بیرون یا داخل منزل اتفاق افتاده باشد.

۲. جزء «۱» بند «ت» تبصره «۱۵»

دلایل توجیهی:

نصب کنتورهای هوشمند که ذیل طرح فهام (طرح ملی فراسامانه هوشمند اندازه‌گیری و مدیریت انرژی) قرار می‌گیرد، از جمله زیرساخت‌های لازم برای هوشمندسازی شبکه برق و تحصیل مزایای فنی و اقتصادی شبکه هوشمند انرژی برای کشور است. در حال حاضر در کشور ۳۷ میلیون مشترک برق وجود دارد که در حدود ۵۰۰ هزار مشترک نیمی از بار برق کشور را مصرف می‌کنند و این مشترکان، کارخانه‌های بزرگ صنعتی هستند. تا پایان بهمن‌ماه سال ۱۳۹۹، کنتورهای هوشمند برق برای حدود ۴۵۸ هزار مشترک از ۵۰۰ هزار مشترک فوق نصب شده است. در حال حاضر در کشور به‌لحاظ دانش فناوری کنتورهای هوشمند مشکلی وجود ندارد و در حدود چهارده شرکت دانش‌بنیان نسبت به توسعه و تجاری‌سازی کنتورهای هوشمند اقدام کرده‌اند. تا پایان سال ۱۳۹۸ مقدار ۴۳۰ هزار کنتور هوشمند برای مشترکان دیماندی و چاه‌های آب کشاورزی نصب شده است. عملکرد نصب کنتور هوشمند در سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ به ترتیب برابر ۱۰۲ هزار و ۲۸ هزار دستگاه کنتور هوشمند سه‌فاز دیماندی برای مشترکان است.^۱ جزء «۱» بند «ت» تبصره «۱۵» لایحه ۱۴۰۱ به‌لحاظ ساختاری مشابه بند «د» تبصره «۱۵» قانون بودجه سال ۱۳۹۹ است که براساس توضیحات داده شده عملکرد مناسبی را نداشته است. با توجه به عملکرد مناسب این بند در قانون بودجه سال ۱۳۹۸ و همچنین وجود شرکت‌های دانش‌بنیان داخلی با دانش فناوری مربوط، پیشنهاد می‌شود با رعایت قانون آیین‌نامه داخلی مجلس بند «د» تبصره «۱۵» قانون بودجه سال ۱۴۰۰ که مشابه قانون بودجه سال ۱۳۹۸ با تفاوت تأکید بر شرکت‌های داخلی است، تکرار شود. پیشنهاد دیگری که برای تأمین منابع مالی نصب فناوری کنتورهای هوشمند می‌توان مطرح کرد آن است که مصرف‌کننده خود به‌طور مستقیم کنتور را از بازار برای نصب خریداری کند و شرکت توانیر تنها مشخصات مورد نیاز کنتور هوشمند برق را اعلام کند. در این صورت قیمت‌های کنتور تا حدود زیادی از حالت دستوری و اجباری خارج شده و شرکت‌های تولیدکننده کنتور به‌موقع از فروش محصول خود منتفع می‌شوند.

۱. مرکز پژوهش‌های مجلس، سال ۱۴۰۰، توسعه و تجاری‌سازی فناوری کنتورهای هوشمند برق در ایران، شماره مسلسل، ۱۷۶۴۶

اصلاح جزء «۱» بند «ت» تبصره «۱۵» لایحه بودجه سال ۱۴۰۱:

به منظور اصلاح الگوی مصرف برق و گاز، شرکت ملی گاز ایران و شرکت توانیر موظفند از طریق شرکت‌های غیردولتی داخلی ذی ربط نسبت به نصب شمارشگر (کنتور) های هوشمند با اولویت ساخت داخل برای مشترکان برق و گاز با اولویت مشترکان پرمصرف اقدام کنند و هزینه مربوط را به صورت اقساطی یا نقد به انتخاب مشترکان از آنها دریافت نمایند. همچنین مشترکان برق و گاز می‌توانند براساس مشخصات شمارشگر (کنتور) های هوشمند که مورد تأیید شرکت ملی گاز و توانیر است، به صورت مستقیم نسبت به خرید شمارشگر (کنتور) های هوشمند اقدام نمایند.

۳. بند «ج» تبصره «۱۵»

دلایل توجیهی:

هدف از اجرای این حکم، تأمین برق مورد نیاز کشور به‌ویژه در زمان اوج مصرف تابستان از محل ظرفیت منصوب در صنایع بزرگ کشور است. ظرفیت نامی نیروگاه‌های متعلق به صنایع، تا پایان سال ۱۳۹۸، بالغ بر ۶۰۶۵ مگاوات بوده که حدود ۸۲۰ مگاوات از آن در زمان اوج مصرف در اختیار شبکه قرار گرفت. پیش‌بینی می‌شود در تابستان سال جاری بین ۱۲۰۰ تا ۱۴۰۰ مگاوات نیاز مصرف از محل نیروگاه‌های خودتأمین محقق شده باشد.^۱ در بند «ح» تبصره «۱۵» قانون بودجه سال ۱۴۰۰، اعمال تعرفه نیروگاهی بر گاز مصرفی متناسب با انرژی تزریقی به شبکه نیروگاه‌های خودتأمین، محدود به تابستان شده است. این در حالی است که این نیروگاه‌ها در ۶ ماه ابتدایی سال جاری تزریق برق به شبکه سراسری داشته‌اند. تولید این نیروگاه‌ها در ماه‌های غیر از تابستان هم قابل توجه بوده و برای تأمین برق بخشی از بار شبکه کشور حائز اهمیت است. بنابراین اعمال تعرفه غیرنیروگاهی سوخت، موجب عدم صرفه اقتصادی برای این نوع نیروگاه‌ها جهت تولید برق و تزریق به شبکه می‌شود. با توجه به اهمیت بالای به‌کارگیری کلیه ظرفیت‌های تولید برق در شرایط کنونی، پیشنهاد زیر با رعایت قانون آیین‌نامه داخلی مجلس جهت اینکه این نیروگاه‌ها در تمامی ماه‌های سال به‌ازای برق تزریقی به شبکه مشمول دریافت گاز با تعرفه نیروگاهی گردند، ارائه می‌شود.

اصلاح بند «ج» تبصره «۱۵» لایحه بودجه سال ۱۴۰۱:

تعرفه سوخت نیروگاه‌های خودتأمین که با تأیید شرکت‌های تابعه وزارت نفت دارای شمارشگر (کنتور) جداگانه باشند یا بنابه اعلام وزارت نیرو اقدام به تحویل تمام یا بخشی از برق تولیدی خود به شبکه سراسری می‌کنند، به میزان سوخت مصرفی برای برق تحویل شده به شبکه معادل تعرفه سوخت نیروگاهی براساس متوسط بازدهی نیروگاه‌های حرارتی سال ۱۳۹۹ تعیین می‌شود.

۴. الحاقی (باقی بند «د» تبصره «۷» قانون بودجه سال ۱۴۰۰)

دلایل توجیهی

در قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰، اجازه تسویه بدهی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بخش برق با مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی و قیمت تمام شده در کیلووات ساعت برق داده شده بود که در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ حذف شده است. شایان ذکر است مانده طلب صنعت برق از دولت بابت مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی و قیمت تمام شده برق تا پایان سال ۱۳۹۸ حدود ۲۸۱ هزار میلیارد ریال است که این عدد در صورت مالی تا پایان سال ۱۳۹۹ برابر با ۵۸۰ هزار میلیارد ریال و در صورت ادامه روند کنونی، به ۷۸۰ هزار میلیارد ریال در سال ۱۴۰۰ خواهد رسید. هرچند به دلیل عدم حساسی صورت‌های مالی شرکت‌های تابعه، عملکرد ۶ ماه نخست سال ۱۴۰۰ مشخص نیست، اما عملکرد این بند در سال ۱۳۹۹ نشان می‌دهد بدهی‌های طرح‌های تملک دارایی‌های به بهره‌برداری

۱. مکانبات با شرکت مادر تخصصی توانیر به شماره نامه ۹۸۱۳/۱۴۰۰-۸۲ مورخ ۱۴۰۰/۰۸/۱۸

رسیده به مبلغ ۳۰/۹ هزار میلیارد ریال با مطالبات مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی و قیمت تمام شده برق تهاتر شده است. در صورت وجود ابقای این بند در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱، وزارت نیرو در بخش برق می‌تواند از ظرفیت این حکم استفاده کرده و بدهی‌های خود را با مطالبات ناشی از مابه‌التفاوت قیمت برق تهاتر کند. بنابراین پیشنهاد می‌شود با رعایت قانون آیین‌نامه داخلی مجلس حکم این بند از تبصره «۷» مانند قانون بودجه سال ۱۴۰۰ در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ ابقا شود.

ابقای بند «د» تبصره «۷» قانون بودجه سال ۱۴۰۰:

به دولت اجازه داده می‌شود مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی و قیمت تمام شده فروش هر مترمکعب آب و دفع فاضلاب و هر کیلووات ساعت برق را (پس از تأیید سازمان حسابرسی به‌عنوان بازرس قانونی) با بدهی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به بهره‌برداری رسیده بخش آب، فاضلاب و برق وزارت نیرو موضوع ماده (۳۲) قانون برنامه و بودجه کشور (بدون دریافت بهره موضوع این ماده) از محل ردیف درآمدی ۳۱۰۴۰۴ و ردیف هزینه‌ای ۳۲-۵۳۰۰۰۰ به‌صورت جمعی - خرجی تسویه کند. شرکت‌های دولتی ذی‌ربط مکلفند تسویه حساب را در صورت‌های مالی خود اعمال کنند. سرمایه شرکت‌های مذکور معادل بدهی تسویه‌شده ناشی از اجرای این حکم افزایش می‌یابد.

۵. الحاقی (ابقای بند «ی» تبصره «۸» قانون بودجه سال ۱۴۰۰)

دلایل توجیهی

بند «ی» تبصره «۸» قانون بودجه سال ۱۴۰۰ در مورد تعرفه مشترکان پرمصرف خانگی بوده که در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ حذف شده است. بند مذکور مبنای افزایش تعرفه پرمصرف‌ها در حوزه برق، گاز و آب مطابق الگوی افزایش پلکانی (آی.بی.تی) و رایگان کردن تعرفه طبقات محروم بود. مصرف برق کشور در بخش خانگی، عمومی و روشنایی معابر معادل ۱۲۲ میلیارد کیلووات ساعت در سال ۱۳۹۹ بوده است. سهم این بخش‌ها حدود ۴۲ درصد از کل مصرف برق کشور است.^۱ برای مثال در ۶ ماه نخست سال ۱۴۰۰ در حوزه برق، بیش از ۱۲ درصد مصرف کل بخش خانگی (۵۶ میلیارد کیلووات ساعت) مربوط به سه پله آخر است که ۳۸ درصد از کل مبلغ پرداختی (۶۳ هزار میلیارد ریال) را دارند.^۲ لذا یکی از اقدامات مهم برای برقراری تراز تولید و مصرف انرژی، مهار مصرف برق در این بخش‌هاست. به همین منظور ضرورت دارد این بند مهم برای عدالت اجتماعی و برخورداری همگان از یارانه انرژی و نیز کاهش مصرف انرژی با رعایت قانون آیین‌نامه داخلی مجلس ابقا شود.

ابقای بند «ی» تبصره «۸» قانون بودجه سال ۱۴۰۰:

وزارتخانه‌های نفت و نیرو موظفند در سال ۱۴۰۱ تعرفه‌های آب، برق و گاز مشترکین خانوارهای کشور را به‌گونه‌ای اصلاح نمایند که با رعایت مناطق جغرافیایی کشور، تعرفه مشترکین کم‌مصرف خانوارهای محروم تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی برابر صفر، مشترکین تا الگوی مصرف به‌صورت یارانه‌ای، مشترکین پرمصرف بالاتر از الگوی مصرف به‌صورت غیریارانه‌ای و براساس الگوی افزایش پلکانی (آی.بی.تی) تعیین شود.

۶. الحاقی به تبصره «۱۵» لایحه بودجه سال ۱۴۰۱

دلایل توجیهی

در قانون بودجه سال ۱۴۰۰، بند «ز» تبصره «۱۵» به مسئله تعرفه برق صنایع انرژی‌بر پرداخته شده بود که در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ حذف شده و هیچ سازوکاری برای آن در نظر گرفته نشده است. این بند جهت عادلانه‌تر شدن توزیع یارانه انرژی کشور اتخاذ

۱. آمار تفصیلی صنعت برق ایران، ویژه مدیریت راهبردی، سال ۱۳۹۹.

۲. تعرفه برق مشترکین پرمصرف، وزارت نیرو، سال ۱۴۰۰.

شده بود. از سوی دیگر تا پایان شهریورماه سال ۱۴۰۰، حدود ۱۵ هزار میلیارد ریال منابع حاصل از این بند تحصیل شده است که ۱۸/۷ درصد از سقف منابع حاصل پیش‌بینی شده در قانون بودجه سال ۱۴۰۰ است. با توجه به بروز خاموشی‌ها در نیمه اول سال، پیش‌بینی می‌شود این عدد در نیمه دوم سال، بیشتر از نیمه اول تحصیل شود. با احتساب تخصیص مبلغ ۲۵۰۰ میلیارد ریال بابت توسعه و نوسازی شبکه‌های فرسوده برق و جابه‌جایی تیرهای برق روستایی به شرکت‌های توزیع و مبلغ ۳۰۰۰ میلیارد ریال جهت رفع تنش آبی شهرهای مشمول و اصلاح و بازسازی شبکه‌های آب روستایی و آبرسانی به روستاهای محروم و مبلغ ۸۱۹۷ میلیارد ریال به تولیدکنندگان خصوصی برق، مبلغ ۱۰۰۰ میلیارد ریال بابت ۴۰ درصد مشارکت در برق‌رسانی به شهرک‌های صنعتی تخصیص داده شده است. پژوهشگاه نیرو، بابت تأسیس و تجهیز آزمایشگاه‌های مرجع تجدیدپذیر به دلیل عدم ارائه موافقتنامه فاقد تخصیص است.^۱ با توجه به پیش‌بینی خاموشی‌ها در سال ۱۴۰۱ و ادامه روند پیشین، پیشنهاد ابقا بند «ز» تبصره «۱۵» قانون بودجه سال ۱۴۰۰ با اصلاحاتی به شرح ذیل با رعایت قانون آیین‌نامه داخلی مجلس ارائه می‌شود:

الحاق به تبصره «۱۵» لایحه بودجه سال ۱۴۰۱:

وزارت نیرو مکلف است متوسط بهای انرژی برق تحویلی به صنایع فولادی، آلومینیم، مس، فلزات اساسی و کانی‌های فلزی، واحدهای پالایشگاهی و پتروشیمی را بر مبنای متوسط نرخ خرید انرژی برق از نیروگاه‌های دارای قرارداد تبدیل انرژی (ای.سی.ای) محاسبه و دریافت نماید. منابع حاصل از محل افزایش بهای برق این صنایع به حساب شرکت توانیر نزد خزانه‌داری کل کشور واریز می‌شود.

مشترکین با قدرت کمتر از دو مگاوات و همچنین مصارف کمتر از دو مگاوات مربوطه به مشترکین با قدرت بیش از دو مگاوات مشمول حکم این بند نمی‌باشند. وزارت نیرو از طریق شرکت‌های تابعه مکلف است منابع حاصله تا سقف هشتاد هزار میلیارد (۸۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال صرف موارد زیر نماید:

۱. توسعه و نوسازی شبکه فرسوده برق کشور و جابه‌جایی تیرهای برق روستایی،

۲. با تصویب شورای اقتصاد صرف اعطای یارانه سود تسهیلات جهت افزایش توان تولید برق از طریق سرمایه‌گذاری (ایجاد، توسعه و تکمیل

طرح‌های نیمه‌تمام) نیروگاه‌های برق،

۳. پرداخت مطالبات تولیدکنندگان خصوصی برق و نیروگاه‌های برق‌آبی،

۴. برق‌رسانی به شهرک‌های صنعتی و نواحی صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی،

۵. تأسیس و تکمیل آزمایشگاه‌های مرجع تجدیدپذیر،

۶. رفع تنش آبی شهرهای دارای تنش و اصلاح و بازسازی شبکه آب شرب روستایی و آبرسانی به مناطق محروم،

۷. اعطای تسهیلات خطرپذیر به شرکت‌های دانش‌بنیان صنعت برق و شرکت‌های فعال در حوزه اصلاح الگوی مصرف انرژی.

آیین‌نامه اجرایی این بند شامل سهم هریک از ذی‌نفعان به پیشنهاد وزارت نیرو با همکاری وزارتخانه صمت و سازمان برنامه و بودجه تهیه

و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

۱. مکاتبات با شرکت مادر تخصصی توانیر به شماره نامه ۹۸۱۳/۱۴۰۰-۸۲ مورخ ۱۸/۰۸/۱۴۰۰.